

ALMANYA'DA TÜRK KARŞITLIĞI VE YAZILI BASININ ETKİSİNE DER SPIEGEL DERGİSİ'NDEN ÖRNEK HABER ANALİZİ

Dr. NeclaMORA

Contrariety of Turk in Germany and An Example of News Analysis from Der Spiegel for Confirming the Impact of Press

Beginning from the 1960s, Turkish minority has had many problems being foreigners in Germany where they went in order to work those years. But, in reality, relationship between the Turks and Germans started much more before those years, for giving a date 11th century. In this article, pointing out that reality, author makes an analysis depending on some selected news from a well-known German newspaper Der Spiegel about Turk imagination in Germany. The author also makes some explanations about being a stranger in a foreign country according to her own news analysis.

Giriş

Almanya'da Türk yabancıdır. Yabancılar buldukları toplumda tanınmadıkları, bilinmedikleri için kuşku ile karşılanırlar. Her yeni yabancı sahip olunanı paylaşacak bir tehlike olarak görülmektedir. Yabancı karşıtlığı, kendinden olmayan, dili, dini, kültürü ve görüntüsü ile farklı olana gösterilen karşıtlıktır. Yabancı karşıtları, kendi grubunun daha iyi, daha üstün olduğunu göstermek için diğer grubu aşağılayarak, dışlayarak, "biz" ve "onlar" ayrımını yaparlar. Bu durum, özellikle "biz" grubunun kendini zayıf hissettiği dönemlerde artar. Almanya'da yabancı karşıtlığı, bazı dönemlerde şiddete ve kitlesel öldürmelere kadar vardırılmıştır. I. Dünya Şavaşı sonrası yaşanan ekonomik bunalımla birlikte Yahudileri hedef almış ve II. Dünya

Şavaş'ı sonuna kadar 6 milyon Yahudi Naziler tarafından yok edilmişlerdir. Federal Almanya'da, 1970' li yıllarda başlayan ekonomik bunalım yabancı karşıtlığının yeniden ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum, 1980'li yıllardan itibaren özellikle Türk karşıtlığına dönüşmüştür.

Yabancı karşıtlığının başlamasında, yayılmasında, yazılı basının etkisi, büyük kitlelere ulaşması açısından çok önemlidir. Yazılı basının, ülkede kötü giden her olaydan yabancıları sorumlu göstermesi, onlara karşı olumsuz duyguları artırmaktadır. Bu konuyu araştırmak amacıyla, 169 ülkeye dağıtımı yapılan ve Almanya'da sadece basılmış olarak 6 110 000 kişi tarafından okunan "Der Spiegel" dergisi örnek yayın olarak seçilmiştir.

1. Almanya'da Türk Karşıtlığının Tarihsel Gelişimi

11. yüzyılda Roma Katolik Kilisesi, ekonomik zorluk içine giren Hıristiyan Avrupa'nın sorunlarını çözmek için İpek ve Baharat Yollarını ellerinde bulunduran Türklere karşı Haçlı Seferlerini başlatmıştır. Tutucu yapı içinde olan Hıristiyanları harekete geçirmek isteyen Papalık, Müslümanlığı antitez olarak kullanmıştır (Onal, 1997, s.3). Hıristiyanlara, İsa düşmanlarına karşı savaşmanın ve kan dökmenin "Tanrı İsteği" olduğu aşılanmıştır. Böylece, 1097-1270 yılları arasında kutsal toprakları Müslümanların elinden kurtarmak için savaştığını sanan Hıristiyanlarla Müslümanlar arasında yüzyıllar boyunca sürecek gizli nefretin tohumları ekilmiştir(Nomiku, 1997, s.18,67,71). Hıristiyan halk üzerinde etkisini kaybetmeye başlayan Papalık, İstanbul'un Türkler tarafından alınmasından sonra bu kez de kilisenin bölünmesini engellemek ve Hıristiyanları birarada tutmak için "Türk korkusu"nu yayma çalışmalarına başlamıştır. Kilisenin bu çalışmalarına 16. Yüzyılda Türkiye ve Türkler hakkında çıkan kitaplarla "Türkendrucke" diye adlandırılan gazetelerde katılmışlardır(Mora, 1999, ss.56-59). Türk karşıtlığı propagandası 1863 yılında Türklerin II. Viyana Kuşatması'nda yenilmelerine kadar sürdürülmüştür. Bu zamana kadar yapılan çalışmalar Hıristiyan Avrupalının bilinçaltına işlemiş edebiyattan müziğe onların yaptığı her işe yansımış ve günümüzde de yansımaktadır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Federal Almanya, sanayide çalışacak işçi ihtiyacını Doğu Almanya'dan gelen Almanlarla karşılıyordu. 1961 yılında Berlin Duvarı'nın örülmesinden sonra Doğu Almanya ile ilişkisi tamamen kesilince diğer ülkelerden işçi alımına

başladı. Türkiye'de bu ülkeler arasında bulunmaktaydı. Almanya'ya giden Türklerin çoğu köy kökenli insanlardı. Amaçları bir süre çalışıp para biriktirmek ve köylerine tekrar geri dönmektir. Bu dönemde Türkler, savaş şokunu henüz atlatabilmemiş olan Almanlarla fazla sorun yaşamamışlardır. 1970'li yılların başında Almanya, ekonominin bozulmasını bahane ederek Türkiye'den işçi alımını durdurmuştur. Bununla beraber bu tarihe kadar gelmiş olanların ailelerini yanlarına almalarına izin verilmiştir. Eşlerini ve çocuklarını yanlarına aldıkları Türklerin nüfusunun birden bire artması, tarihten gelen Türk korkusunun ortaya çıkmasına ve buna bağlı olarak Türk karşıtlığına neden olmuştur. Giderek artan ve şiddetlenen Türk karşıtlığı iki Almanyanın birleşmesinden sonra rahatsızlayıcılaşmıştır.

Aşağıdaki Almanyanın birleşmesinden sonra ölümler sonucunda anasaldırıları verilmektedir:

28.12.1990 tarihinde Hachenburg'da bir Türk boğularak,

27.10.1991 tarihinde Berlin'de bir Türk dövülerek,

23.11.1992 tarihinde Mölln'de üç Türk yakılarak,

29.05.1993 tarihinde Solingen'de beş Türk yakılarak öldürülmüştür (Alman Haber Ajansı Arşivi, Hanburg).

2. Almanya'da Türk Karşıtlığına Yazılı Basının Etkisi

Almanya'da yabancılar, burada bulunma nedenlerine göre sınıflandırılırlar. Sporcu, sanatçı ya da turistik amaçla gelenler Almanlar tarafından kabul gören, istenilen yabancılar. Üreticiler ve işçiler ise istenmeyenler sınıfına girerler. Birçok Türk vatandaşı da istenmeyenler grubundadır. Alman bulvar basını haberlerinde Türklere adi suç işlediklerinde yer verir. Suç işleyenin adı yerine "Türk" sözcüğü ile zanlıyı tanımlar. Diğer gazetelerde, yabancılar politikası konusunda tarafsız haberler verilmesine rağmen, konu Türkiye ve Türkler olduğunda tarafsız yayıncılık yapıldığını söylemek mümkün değildir. Günde ortalama 29 milyon gazetenin ve 20 bin derginin satıldığı Almanya'da yazılı basın, kamuoyunu bilgilendirmenin yanında yönlendirme görevini de yerine getirmektedir. Özellikle yerel basın halk üzerinde oldukça etkilidir (Yoloğlu, 1997, ss.111-112).

Okuyucu üzerinde etkisi oldukça güçlü ve ikna edici olan yazılı basın, yaptığı yayınlarla halkı yönlendirmekte ve onlarda önyargıların oluşmasına ya da güçlenmesine neden olmaktadır.

Alman yazılı basınının yukarıda verdiğimiz nedenlerden dolayı Türkiye'ye ve Türklere yaklaşımı önyargılı ve olumsuz olmaktadır. Tarihten gelen önyargıları yineleyici yayınlar yapması ve bunları güncel

sorunlara yansıtması, Alman halkı arasında Türk karşıtlığının artmasında önemli rol oynamaktadır.

2.1. 1996-1998 Tarihleri Arasında Der Spiegel Dergisi'nde Yer Alan Türklerle İlgili Haberler

Örnek yayın olarak seçilen "Der Spiegel" dergisinin 1996-1998 yılları arasında yayınlanan sayıları incelendiğinde: Türkiye'deki Türkler hakkında yer alan haberlerin; "Şimşek ve Gök gürlütüsü Gibi"(Der Spiegel, Nr. 1, 1.1.1996, ss. 108-110), "Fukaralara Umut"(Der Spiegel, Nr. 24, 10.6.1996, ss. 204-206), "İslamlaşmaya Doğru Güvenli Adım" (Der Spiegel, Nr. 1, 1.1.1996, ss. 108-110.), "Katilin Önünde Saygı Duruşu"(Der Spiegel, Nr. 5, 27.1.1997, ss. 138-140), "Karanlığa Düşme" (Der Spiegel, Nr. 14, 31.3.1997, ss. 146-149), "İşkenceci Kulisi" (Der Spiegel Nr. 51, 15.12.1997, s. 154) başlıkları altında verildiği görülmektedir.

Yukarıda başlıkları verilen haberlerde, Türkiye ve Türkler, demokrasiye, insan haklarına önem vermeyen, islami fundamentalizm yanlısı olarak konu olmaktadır.

Almanya'daki Türklerle ilgili haberler ise; "Tek Yol İslâm"(Der Spiegel, Nr. 7, 12.2.1996, ss. 44-49), "Halifenin Ölümü" (Der Spiegel, Nr. 33, 11.8.1997, ss. 44-45), "Öldürmeye Hazırlar" (Der Spiegel, Nr. 36, 1.9.1997,ss. 58-61), "Geçmişin Suçu ve Cezası" (Der Spiegel, Nr.48, 23.11.1998, ss.22-23) başlıkları altında verilmektedir.

Bu haberlerin içeriğine bakıldığında, buradaki Türklerin islami fundamentalizme eğilimli, şiddet yanlısı ve Almanlara uyum sağlamak istemeyen, kendi içlerine kapalı insanlar olarak basmakalıp, önyargılı ve olumsuz tasvir edilmektedirler(Mora,1999, ss.139-143).

Yukarıda başlıkları verilen haberlerin değerlendirmelerinden yola çıkarak "Der Spiegel" dergisinin Türklerle ilgili daha çok olumsuz haberlere yer verdiği ve taraflı yayın yaptığı söylenebilir.

2.2. Der Spiegel Dergisi'nden Örnek Haber Analizi

Örnek yayın seçilen 14.4.1997 tarihli "Der Spiegel" dergisinin Almanya'daki Türkleri konu alan haber ve kapak resmi incelendiğinde: Resimde; Türkler hakkında olumsuz önyargı oluşturacak üç mesaj bulunmaktadır. 1.Başları örtülü kız çocukları sınıfta toplu halde Kuran okumaktadırlar. 2.Ellerinde çakı, zincir gibi silahlarla yumruklarını sıkmış Türk gençleri görülmektedir. 3.Önde, siyah saçlı, çağdaş görünümülü genç kız, elinde Türk bayrağı tutmaktadır. Resimde, önde dalgalanan Türk bayrağı, bir yerin işgalini ve Türkiye'yi simgelemektedir.

Çağdaş görüntüsünün ardında Türklerin ve Türkiye'nin gerçek yüzü budur; İslami fundamentalizm, şiddet ve Türk yayılcılığı mesajları verilmektedir.

Aynı zamanda bu resim, Almanya'da yaşayan Türkleri de simgelemektedir; onlar bizimle uyum sağlayamazlar. Çünkü dinleri, kültürleri ile bizden çok farklılar. Uyumsuz ve şiddet yanlısıdır lar mesajları verilmektedir. Resim aşağıya doğru koyulaşmaktadır. Başlar öne eğik ve gençlerin yumrukları sıkılmış haldedir. Bu mesajlar Ortaçağ'dan beri Hıristiyanların bilinçaltına işlenen **Müslüman-Türk-şiddet yanlısı -yayılcı** önyargılarına atıfta bulunmaktadır. Kapak resminde verilen mesajlar, haberin içeriğinde de yer almaktadır.

Aşağıda haberden bazı örnekler verilmektedir:

...Orhan,16 yaşındayken,babasının Alman kız arkadaşı olmasını kabullenememesi üzerine evinden kaçmıştır. Yakın zamana kadar Kreuzberg'deki "Die Sterne" adlı gençlik çetesinin üyesi olan bu genç, çalıştığı firmanın iflas etmekte olduğunu anladıncı, firmanın gönderdiği marangozluk eğitimine de son vermiştir. Berlin'in ortasında lüks bir dairede yaşayan Türk genci geçimini kaçak radyo ve silah satarak sağlamaktadır (Der Spiegel, Nr. 16, 14.4.1997, ss. 88-89).

Yukarıda verilen örnekte Türkler; Almanlarla ilişkiye girmek istemeyen, kolay para kazanmak için yasa dışı yollara rahatlıkla başvurabilen, eğitime önem vermeyen insanlar olarak basmakalıp tasvir edilmektedirler.

.....Türk çocukları birçok olayda geleneksel aile yapılarının kurbanı olmaktadır. Türk babalar, halâ kendilerine ve oğullarına Türkiye'den eş aramaktadır. Bu gençlerin eşlerinin çoğu ve Türkiye'deki kadınların % 27'si, Unesco istatistiklerine göre okuma-yazma bilmemektedir. Almanya'daki Türkler, ataerkil, aileyi birleştirici kurallardan yararlanarak, içinde iki dil bilen ile okuma-yazma bilmeyen çiftin yetiştirdikleri çocuklardan oluşan yeni aileyi kurmaktadırlar (Der Spiegel, Nr. 16, 14.4.1997, s.91).

Burada ise; Türkler, geleneklerine bağlılıkları nedeniyle Almanlarla evlilikten kaçman, bulunduğu ülkenin yaşamına uyum sağlamak istemeyen, çağdaş eğitime, özellikle kadınların eğitimine önem vermeyen insanlar mesajı verilmektedir.

.....Türk geleneklerine göre; okul, Orta Avrupa'daki gibi merkezi bir rol oynamamaktadır. Türk veliler, okullardaki veli görüşmelerine de pek

rağbet etmemektedir. Birçok şehirde, Milli Görüş gibi grupların yönetimindeki Kuran okullarına rağbet çok fazladır. Bu okullarda, Türk çocuklarına, yaşam için gerekli olan bilgiden çok, Kuran'ı fundamentalizmin etkisi ile öğretmektedirler (Der Spiegel, Nr. 16, 14.4.1997, s.91).

Bu örnekte; Türklerin, çocuklarının çağdaş eğitim almalarına değil, Kuran bilgisi ile islami fundamentalizmi öğrenmelerine önem verdikleri belirtilmektedir.

Yukarıda haberden verilen örneklerde görüldüğü gibi, Türkler, olumsuz ve basmakalıp bir şekilde, sorun olarak okuyucuya sunulmaktadır. Eğitime önem vermeyen, geleneklerine bağlı, içinde yaşadığı topluma uyum sağlayamayan ve sağlamak da istemeyen, kendi içine kapalı bir toplum olarak tasvir edilmektedirler. "Biz" ve "onlar" ayrımı yapılmaktadır. Verilen mesaj olumsuzdur. "Onlar", "bizden" farklı, her zamanda farklı kalacaklar denilmektedir. Türkler, çağdaş yaşam için gerekli olan bilgileri öğrenmek yerine, fundamentalist din eğitimi alma eğiliminde olan insanlar olarak tasvir ediliyorlar. İçinde yaşadıkları Batılı topluma kapalı ve farklılar vurgulaması yapılıyor. Bu ifade Almanlarda ürkütücü ve olumsuz duygular uyandırmaktadır. Avrupa'da sayıları 3 milyonu bulan, Almanya'da ise, yaklaşık 2,5 milyon olan Türkler, 4,5 milyon civarında insanın işsiz olduğu Almanya'ya bu kez de ekonomik yönden saldıran Müslümanlar olarak tasvir edilmektedirler. Bu tasvirlerin Batılı insanların beyninde çağrıştırdığı imge, Viyana kapılarına dayanan, "**zalim, barbar**", "**Müslüman Türk**" imgesi olmaktadır. Bu imgenin yarattığı korku ırkçılığı ya da etnik önyargıları körüklemektedir.

..... Berlin'de Aile Terapisti ve Bağımlı Danışmanı gözetimi altındaki Mihri Kaya, son yıllarda uyuşturucu tüketiminin önemli ölçüde arttığını ve Türk gençlerinin % 10'unun psikolojik ya da bedensel madde bağımlısı olduklarını belirtmektedir (Der Spiegel, Nr. 16, 14.4.1997, s.91).

..... Mihri Kaya, uyuşturucunun ABD'deki siyahlar mahallesinde olduğu gibi Türk gençlik çetelerinde de birleştirici rol oynadığını söylemektedir (Der Spiegel, Nr. 16, 14.4.1997, s.91).

Yukarıdaki örneklerde; Türk gençlerinin uyuşturucu madde bağımlısı çeteler oluşturdukları mesajı verilmektedir. Ayrıca burada Türkler, Amerika'daki zencilere benzetilmektedirler.

.....Hamburg Polisi Gençlik Sorumlusu Wolfgang Dürre, Türklerle göçmenler arasındaki kavga'nın bazen çok manasız durumlardan çıktığını bildirmektedir(Der Spiegel, Nr. 16, 14.4.1997, s.79).

..... Berlin Kreuzberg'deki Türk gençlik çetesinin üyesi Ramazan, "rahat bırakılmak istiyorsan, mümkün olduğunca önce ve sert davranmak zorundasın" demektedir. Dövüşme onun için sıradan bir olay, bıçaklı dövüşe sık sık karışmış ve ateşli silahları da nasıl kullanılacağını bilmektedir. Bıçak izlerini eski askerin savaş madalyaları gibi göstermektedir(Der Spiegel, Nr. 16, 14.4.1997, s.87).

..... Bilim adamları, polisler ve sosyal danışmanlar, yaklaşık 600.000 ikinci ve üçüncü kuşak Türk genci ile 1990'dan beri dağılan Sovyetler Birliği'nden Almanya'ya gelen yarım milyon Alman asıllı genç göçmenin kenar mahallelerin saatli bombaları olduğunu,belirtmektedir(Der Spiegel, Nr. 16, 14.4.1997, s.84).

Yukarıda verilen haber örneklerinde; Türkler, potansiyel suçlu olarak okuyucuya sunulmakta ve **Haçlı zihniyeti** ile, **vahşi, kaba, zalim ve ilkel** insanlar olarak tasvir edilmektedir. Böylece, tarihten gelen önyargılara atıfta bulunmaktadır.

..... İkinci, üçüncü kuşak Türkler Alman toplumuna karşı tepki olarak gittikçe daha fazla gruplaşmaktadır. "Uygarlıklar Çatışması" kuramında ABD'deki bölünmüş toplum tezini işleyen Harvard Üniversitesi, Siyaset bilimcisi Samuel Huntington'un görüşleri• Federal Almanya'da gerçekleştirilene benzemektedir(Der Spiegel, Nr. 16, 14.4.1997, s.88).

.....15-21 yaş arası, temsili seçilen gençlerden % 57'si, "Türklük bizim bedenimiz, İslâm ruhumuzdur. Ruhsuz bir beden cesettir" diyerek,

• Huntington'un kuramına göre; 21. yüzyılda dünya düzenini, farklı dinlere dayalı uygarlıklar arası çatışmalar belirleyecektir. Sovyetler Birliği'nin parçalanması ve Soğuk Savaşın bitmesi ile artık halklar arasındaki farklar ideolojik, siyasal ya da ekonomik değil, kültürel farklar olmuştur. Bunun sonucu olarak en önemli devlet gruplaşmaları dünyadaki yedi büyük kültür bölgesini esas alacaktır. Böylece ortaya çıkan ve büyük ölçüde dinlerin belirlediği yedi kültür, (Çin, Japonya, Hindu, İslâm, Batı, Latin Amerika ve Afrika) bugünkü süper devletlerin dünya siyaset sahnesindeki yerini alarak birbirine rakip hale geleceklerdir. Bu gelişme uyarınca Avrupa'daki sınır çizgisi, Demir Perde'nin kalkmasından sonra yüzlerce kilometre daha doğuya kayarak, bir yanda Batılı Hıristiyan Kültürü'nün belirlediği halklar, öte yanda ise, Müslümanlık yada Ortodoksluğun belirlediği halklar arasından geçmektedir (Türk Alman ilişkilerinde Din Tabu mu?, 1997, ss. 227-228). Emre Kongar'a göre; Batı uygarlığının varlığını sürdürmesi, Amerika'nın Batılı kimliğini yeniden onaylamasına ve Batıların uygarlıklarının evrensel değil, tek ve biricik nitelik taşıyan uygarlık olduğunu kabul ederek, onu Batılı olmayan toplumlardan gelen saldırılara karşı yenilemek ve korumak için birleşmelerine bağlıdır (Kongar, Cumhuriyet Gazetesi, 17.11.1997, 24.11.1997).

Almanların kulağına yabancı gelen bu tezi onaylamaktadır. Bu gençlerin % 41'i militan Müslüman olarak, inançsızlara şiddet kullanmaya hazır olduklarını belirtmektedir(Der Spiegel, Nr. 16, 14.4.1997, s.88).

Verilen haber örneklerinde Müslüman Türklerin farklılığı ve şiddet yanlısı oldukları ve Hıristiyan Avrupalı için tehlike oluşturdukları vurgulanmaktadır.

Yukarıda verilen örneklerde; "Biz" (Hıristiyan Batılılar), "Onlar"dan farklıyız. Onlara karşı bir bütün olmalıyız mesajı verilmektedir. Haberin içerik analizinde, Huntington'un tezine atıfta bulunulmakta ve Emre Kongar'ın bu teze getirdiği yorum onaylanmaktadır. Türkler, Almanya'da yaşamalarına rağmen, Alman toplumuna ve Alman kültürüne kapalı, dil ve eğitim sorunları olan ve bunları çözümlenmekten kaçınan, şiddet, saldırganlık ve uyuşturucu alışkanlığı olan, kendi içine kapalı, dinleri, kültürel gelenekleri, görüntüleri ile Almanya'da yaşayan diğer konuk işçilerden farklı "Ötekiler" olarak basmakalıp önyargılarla tasvir edilmektedir. Haberde verilen mesaj olumsuzdur. Türkler, "bize" (Batılı Hıristiyanlara) uyum sağlayamazlar mesajı verilmektedir. Bu da ürktücü olmakta, Almanlarda Türklerle karşı düşmanca duygular uyandırarak, önyargıları olumsuz yönde artırmaktadır.

"Der Spiegel" dergisinde yer alan Almanya'daki Türklerle ilgili 17 sütunluk haberin içerik analizinde, 61 kez "Türk", 5 kez "Türkiye", 4 kez "İslam", 2 kez de "Kuran" sözcüklerinin geçtiği saptanmıştır. "Türk" sözcüğü 29 kez şiddet ve suçla, 17 kez kültürel farklılıkla, 8 kez de aşağılama ifadesi ile birlikte kullanılmıştır (Mora, 1999, ss.154-155).

Sonuç

Yapılan analiz sonucunda "Der Spiegel " dergisinde Almanya'da yaşayan Türkler, Alman kültürüne kapalı, dil ve eğitim sorunları olan, bu sorunları çözümlenmekten kaçınan, saldırgan, uyuşturucu bağımlısı, dinleri, kültürel gelenekleri, görüntüleri ile Almanya'da yaşayan diğer işçilerden de farklı "ötekiler" olarak basmakalıp önyargılarla tanımlanmıştır.

Türk karşıtlığının Alman toplumunda oluşması ve yaygınlaşması konusunda kitle iletişim araçlarının büyük etkisi olduğu ve özel olarak incelenen yazılı basının Türkler söz konusu olduğunda önyargılı yayın yaptığı söylenebilir.

Kaynakça

- BEDNARZ, Dieter, "Sichere Treppe zum Islam", **Der Spiegel**, Nr.28, 8.7.1996.
BEDNARZ, Dieter, "Sturz in die Dunkelheit", **Der Spiegel**, Nr.14, 31.3.1997.
"Brot für die Armen", **Der Spiegel**, Nr.24, 10.6.1996.
"Der Islam ist der Weg", **Der Spiegel**, Nr.7, 12.2.1996.
Der Spiegel, Nr.16, 14.4.1997.
"Der Tod des Kalifen", **Der Spiegel**, Nr.33, 11.8.1997.
"Hochachtung vor einem Killer", **Der Spiegel**, Nr.5, 27.1.1997.
"Jenseits von Schuld und Sühne", **Der Spiegel**, Nr.48, 23.11.1998.
Kenar Mahallelerdeki Satılan Bombalar", **Der Spiegel**, Nr.16, 14.4.1997.
KONGAR, Emre, "Huntington ve Yeni Dünya Düzeni", **Cumhuriyet Gazetesi**, 17.11.1997.
KONGAR, Emre, "Huntington ve Yeni Dünya Düzeni", **Cumhuriyet Gazetesi**, 24.11.1997.
"Lobby der Folterer", **Der Spiegel**, Nr.51, 15.12.1997.
MORA, Necla, "Almanya'da Yabancı Düşmanlığı ve Yazılı Basının Etkisine Der Spiegel Örneği", (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1999.
NOMİKU, H.A., **Haçlı Seferleri**, Çev. Kriton Dinçmen, İletişim Yayınları, İstanbul, 1997.
ONAL, Güngör, **Halkla İlişkiler**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 1997.
"Rechtfertigung zum Töten", **Der Spiegel**, Nr.36, 1.9.1997.
Türk Alman İlişkilerinde Din Tabu mu?, Türk-Alman Sempozyumu 1996, Körber Vakfı, Hamburg, 1997.
YOLOĞLU, Nurhayat, "Almanya'da Basın", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı:5, İstanbul, 1997.
"Wie Blitz und Donner", **Der Spiegel**, Nr.1, 1.1.1996.

